

УДК 179.7:34.096:341.231.14(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pub.health.2026.1.19>

Сміянов Владислав Анатолійович,
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри громадського здоров'я
Сумського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8164-9706>

Горностаєва Поліна Олександрівна,
здобувачка вищої освіти спеціальності “Медицина”
Сумського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8453-0540>

Сміянов Євген Владиславович,
кандидат медичних наук,
доцент кафедри громадського здоров'я
Сумського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4996-1550>

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЩОДО ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. Евтаназія в Україні залишається забороненою, попри дискусії в науковій спільноті та суспільстві щодо права людини на гідну смерть. У воєнних умовах це питання набуває особливої актуальності, зважаючи на зростання кількості пацієнтів із важкими травмами, невиліковними станами та стражданнями. У цьому контексті особливо важливим є вивчення громадської думки, зокрема медичних працівників, які безпосередньо стикаються з цією етично складною дилемою.

Мета: комплексний аналіз феномену евтаназії в контексті сучасних біоетичних дискусій, дослідження думки та визначення ставлення громадськості до евтаназії в умовах воєнного стану, формування рекомендацій щодо регулювання питання евтаназії в Україні та паліативної допомоги як альтернативи.

Матеріали і методи. Аналіз нормативно-правових актів, наукових джерел та емпіричне соціологічне опитування. У березні-квітні 2025 року було проведено анкетування серед медичних працівників Сумської області ($n=182$), в якому брали участь представники обох статей різного віку та спеціалізацій. Опитувальник містив 23 запитання, переважно закритого типу, та поширювався онлайн.

Результати дослідження. Більшість респондентів розуміють суть поняття «евтаназія» (97%). Лише 8,3% висловили позитивне ставлення до неї, 8,3% – негативне, а 83,4% не визначились. 27,3% підтримують ідею дозволу евтаназії в умовах воєнного стану, водночас 54,5% вагаються з відповіддю. 72% вважають, що етичні принципи щодо евтаназії повинні бути переглянуті в умовах війни. 83,3% визнали, що евтаназія має бути дозволена виключно за добровільною згодою пацієнта, а 58,3% – тільки у випадку невиліковної хвороби. Медики вказали на етичні дилеми, серед яких: конфлікт між професійним обов'язком і милосердям (58,3%), юридичні наслідки (66,7%), а також загроза зловживань (83,3%).

Висновки. Дослідження підтверджує складність етичного вибору щодо евтаназії в умовах війни. Попри легальну заборону та запит на розвиток паліативної допомоги як альтернативи, 72% опитаних вважають, що етичні принципи мають адаптуватися до реалії воєнного стану. Результати анкетування демонструють неоднозначність громадської думки та залежність ставлення до легалізації від особистих переконань і права пацієнта на автономію.

Ключові слова: евтаназія, громадська думка, війна, біоетика, медичне право, паліативна допомога.

Smiiianov V. A., Hornostaieva P. O., Smiiianov Ye. V. Analysis of a social survey of medical professionals on euthanasia in Ukraine under martial law

Topicality. Euthanasia remains prohibited in Ukraine, despite discussions in the scientific community and society about the human right to a dignified death. In wartime, this issue is particularly relevant given the growing number of patients with severe injuries, incurable conditions and suffering. In this context, it is especially important to study public opinion, in particular that of medical professionals who are directly faced with this ethically complex dilemma.

Materials and methods. Analysis of legal acts, scientific sources and empirical sociological survey. In March-April 2025, a survey was conducted among healthcare workers in Sumy Region ($n=182$), with representatives of both sexes of different ages and specialisations. The questionnaire contained 23 questions, mostly closed-ended, and was distributed online.

Research results. The majority of respondents understood the concept of euthanasia (97%). Only 8.3% expressed a positive attitude towards it, 8.3% – a negative one, and 83.4% have not decided. 27.3% support the idea of allowing euthanasia under martial law, while 54.5% are undecided. 72% believe that ethical principles regarding euthanasia should be revised in times of war. 83.3% admitted that euthanasia should be allowed only with the patient's voluntary consent, and 58.3% – only in case of incurable illness. Doctors pointed to ethical dilemmas, including the conflict between professional duty and compassion (58.3%), legal consequences (66.7%), and the threat of abuse (83.3%).

Conclusions. The study confirms the complexity of ethical choices regarding euthanasia in wartime. Despite the legal ban and calls for the development of palliative care as an alternative, 72% of respondents believe that ethical principles must be adapted to the realities of martial law. The survey results demonstrate the ambivalence of public opinion and the dependence of attitudes towards legalisation on personal convictions and the patient's right to autonomy.

Key words: euthanasia, public opinion, war, bioethics, medical law, palliative care.

Вступ. На сьогоднішній день тема евтаназії є досить актуальним та дискусійним питанням. У країнах, де евтаназія законодавчо не врегульована, ця тема залишається відкритою [1; 2]. Нідерланди – перша країна, де евтаназія була легалізована. Згодом до неї приєдналися Бельгія та Люксембург [1]. В Україні евтаназія не є легалізованою згідно ч. 3 ст. 52 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [3]. Обговорення щодо дозволу евтаназії практично не ведуться, зважаючи не тільки на релігійні, етичні та соціальні контексти [4], але й на військовий стан. Більше уваги приділяють паліативній допомозі, яка призначена для пацієнтів з обмеженим прогнозом на життя [2; 5; 6].

Громадяни нашої країни не всі замислюються над складним та багатогранним питанням проблеми евтаназії. Але саме громадська думка є дуже важливою в суспільстві, бо вона формується в його межах, може змінюватися під впливом нової інформації, подій, засобів масової інформації, впливати на соціальні процеси, закони, політиків, владу. Громадська думка має складну структуру і певною мірою є «голосом народу» [2; 4].

Дослідженням проблеми евтаназії в Україні займалися такі вчені: Т. О. Кулик, В. Г. Нестеренко, П. П. Черевко, В. В. Заборовський, І. Я. Сенюта, М. І. Колесник, В. М. Журавльов, М. Ю. Азаров, Б. М. Головкина, С. В. Гринчак, В. К. Грищук, В. В. Колоскова, М. І. Мельник, О. О. Мислива. Також Р. М. Хажинський, О. З. Панкевич, С. В. Нечитайло, І. В. Стаднік та інші [4].

На формування громадської думки, в першу чергу, вплинула релігія і культурні традиції, бо саме вони закладають моральні орієнтири та довгострокові цінності [4]. Також соціальне оточення – середовище, яке має свій вплив та формує соціальні навички. Сюди можна віднести всі ті інститути, які почали панувати пізніше на етапах історичного розвитку: освіта та рівень обізнаності, історичні події та кризи, політична влада, пропаганда, засоби масової інформації, соціальні мережі [2; 4].

Однією з головних причин недостатнього сприйняття евтаназії як проблеми є низький рівень обізнаності та біоетичної свідомості громадян [4]. На сьогодні громадська думка не має значного впливу на розвиток паліативної допомоги, оскільки відповідна інфраструктура ще не сформована належним чином і стикається з низкою медичних та фінансових труднощів [2; 6]. Тема евтаназії залишається табуованою в українському суспільстві. Зміна ставлення до заборонених аспектів, пов'язаних з евтаназією, може сприяти тому, щоб паліативна допомога розглядалася як гідна альтернатива [2; 5; 6].

Мета та завдання. **Мета:** комплексний аналіз феномену евтаназії в контексті сучасних біоетичних дискусій, дослідження думки та визначення ставлення громадськості до евтаназії в умовах воєнного стану, формулювання рекомендацій щодо регулювання питання евтаназії в Україні та паліативної допомоги як альтернативи.

Завдання: проаналізувати феномен евтаназії в контексті сучасних біоетичних підходів та законодавчого регулювання в Україні; дослідити ставлення та рівень обізнаності громадськості щодо евтаназії в умовах воєнного стану на основі анкетування; обґрунтувати роль паліативної допомоги як альтернативи евтаназії та сформулювати рекомендації щодо її розвитку в Україні.

Методи дослідження. У дослідженні було застосовано комплексний підхід із поєднанням теоретичних і емпіричних методів. Теоретична частина включала бібліосемантичний аналіз наукових публікацій, нормативно-правових актів України та інших країн, аналітичних звітів, а також праць з біоетики, медичного права та соціальної філософії. Для глибшого розуміння теми було проведено порівняльно-правовий аналіз українського законодавства щодо евтаназії та досвід країн, де ця практика є легалізованою (зокрема Нідерландів, Бельгії, Канади). Емпірична частина дослідження полягала в онлайн-анкетуванні медичних працівників міста Суми та Сумської області, яке проходило у березні-

квітні 2025 року. Опитування здійснювалося з використанням спеціально розробленої анкети під назвою «Моральні та етичні аспекти евтаназії в умовах війни: дослідження через громадську думку», яка містила 23 запитання різного типу: із закритими, відкритими та комбінованими відповідями. Загалом участь у дослідженні взяли 182 респонденти: лікарі, медсестри, інтерни, фельдшери. Серед опитаних 75% становили жінки, 25% – чоловіки; 75,1% респондентів були у віці 23-35 років, решта – старші 35 років. Основне місце проживання учасників – м. Суми (64%), Сумський район та область (32%), інші регіони України та закордону (4%). Анкетування проводилося в онлайн-форматі через соціальні мережі (Instagram, Facebook, Telegram) з дотриманням принципів добровільності, анонімності та конфіденційності. Результати оброблялися методами описової статистики, будувались діаграми, проводився порівняльний аналіз з аналогічним дослідженням 2023 року серед студентської молоді. Інтерпретація результатів здійснювалася з урахуванням соціального контексту, впливу війни, професійного досвіду опитаних, а також морально-етичних переконань.

Результати дослідження. У результаті соціологічного дослідження, проведеного серед медичних працівників Сумської області у березні-квітні 2025 року, було зібрано анкетні відповіді від 182 респондентів. Основною метою анкетування було вивчити рівень обізнаності, сформованість ставлення до евтаназії, бачення її допустимості в умовах воєнного стану, а також визначити етичні та професійні дилеми, які виникають у медиків при розгляді даної теми. Аналіз відповідей на запитання, пов'язані з розумінням терміна «евтаназія», показав, що 97% респондентів володіють базовими уявленнями про цей феномен, підтвердивши знання його визначення, мети та меж застосування.

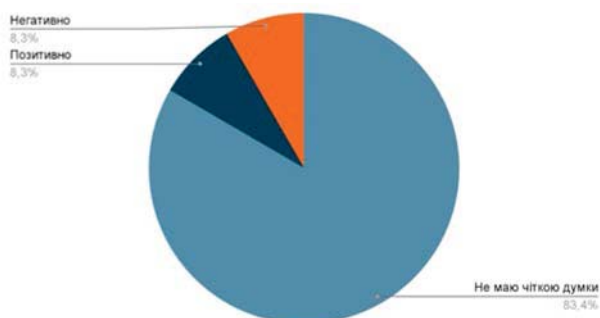

Рис. 1. «Як Ви ставитеся до евтаназії?»

Разом з тим, коли мова заходила про особисте ставлення, було зафіксовано значну кількість нейтральних відповідей – 83,4%, тоді як 8,3% учасників ставляться до евтаназії позитивно, ще 8,3% – негативно (рис. 1). Це свідчить про відсутність поляризованих позицій серед медичних працівників, а також про моральну і професійну невідзначеність щодо практики евтаназії в Україні.

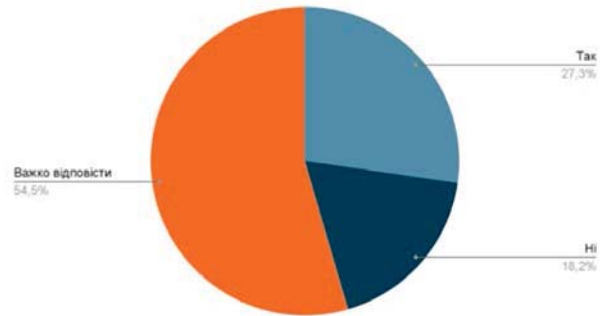

Рис. 2. «Чи повинна евтаназія бути дозволена в умовах воєнного стану, коли ресурсів на медичне лікування недостатньо, і деякі життя можуть бути втрачені без надії на порятунок?»

На запитання про доцільність дозволу евтаназії під час воєнного стану – 27,3% опитаних відповіли – так, тоді як 18,2% – ні. Найбільша частка респондентів — 54,5% – вагаються з відповіддю (рис. 2). Це демонструє складність морального вибору між збереженням життя та припиненням страждань у критичних обставинах. При цьому варто відзначити, що 72% учасників вважають, що етичні підходи до розв'язання питання евтаназії повинні переглядатися у зв'язку з новими умовами, такими як війна, що вимагає адаптації стандартів медичної етики до екстремальних ситуацій.

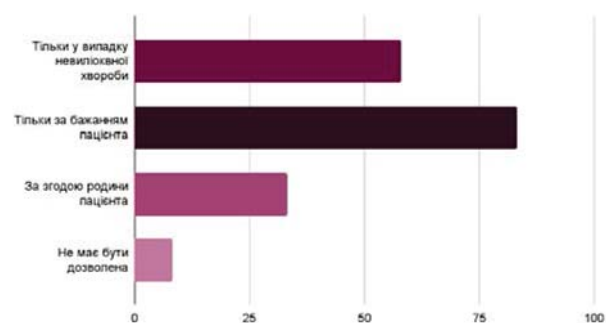
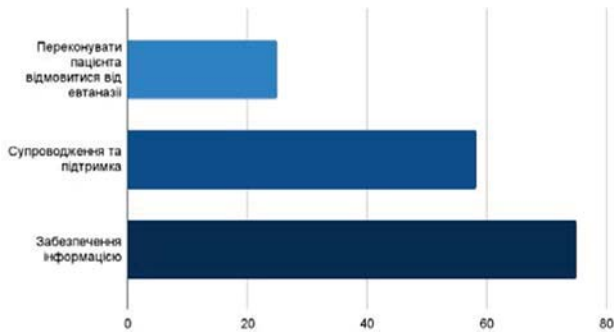

Рис. 3. На Вашу думку, у яких випадках евтаназія має бути дозволена?»

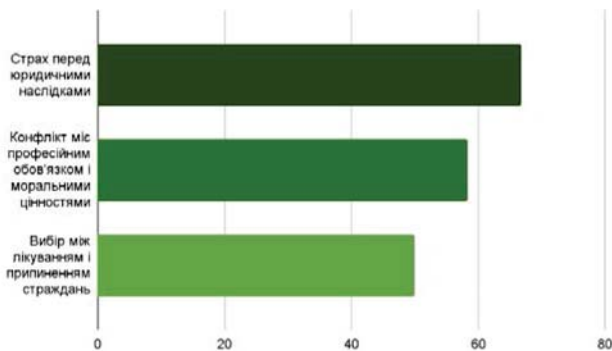
На думку більшості опитаних (83,3%), евтаназія може бути дозволена лише у випадках, коли пацієнт самостійно висловив добровільне

та усвідомлене бажання на припинення життя. 58,3% респондентів вважають, що евтаназію доцільно застосовувати лише за наявності невиліковної хвороби з вираженим больовим синдромом. 33,3% допускають прийняття рішення про евтаназію за згодою родичів, якщо сам пацієнт не здатен її надати. 8,3% респондентів повністю заперечують будь-яку форму евтаназії, вважаючи її неприйнятною з морально-етичних чи релігійних міркувань (рис. 3).

Рис. 4. “Яку роль повинні виконувати лікарі у процесі прийняття рішень про евтаназію?”

Розглядаючи роль лікаря у процесі реалізації евтаназії, 75% опитаних вважають, що медичний працівник повинен бути насамперед інформатором – тобто надавати пацієнтові вичерпну інформацію про стан здоров'я, прогноз, альтернативи лікування та можливі наслідки прийнятих рішень. 58,3% вважають, що лікар має підтримати пацієнта у прийнятому рішенні та сприяти зниженню емоційного навантаження. 25% респондентів висловили думку, що медичний працівник повинен навпаки переконувати пацієнта не звертатися до евтаназії. Таким чином, бачення професійної ролі лікаря у процесі евтаназії залишається неоднозначним, що вимагає етичних рекомендацій та клінічних протоколів (рис. 4).

Рис. 5. Які моральні дилеми, на вашу думку, виникають у медичних працівників, які мають можливість практикувати евтаназію в умовах воєнного стану?”

На запитання про основні бар'єри та ризики, які можуть супроводжувати запровадження евтаназії в українських реаліях, 66,7% респондентів вказали на небезпеку кримінального переслідування лікаря. 58,3% відзначили глибокий етичний конфлікт між клятвою Гіппократа та правом на припинення страждань. (рис. 5) Для чималої частини медиків евтаназія не сприймається як прояв милосердя, а як акт вбивства, що суперечить моральним цінностям та законодавству. Вибір між двома однаково складними варіантами має серйозні етичні та моральні наслідки.

Половина респондентів (50%) побоюються можливих зловживань з боку родичів, медичних установ або системи охорони здоров'я загалом. Це підтверджує думку, що без належного юридичного регулювання та контролю легалізація евтаназії може призвести до зниження етичних стандартів медичної практики.

Серед відповідей на відкриті запитання учасники дослідження зазначали, що евтаназія – це глибоко особисте питання, яке має враховувати цінності кожної конкретної людини. Багато хто підкреслював, що в умовах війни право на гідну смерть набуває особливого змісту, але реалізувати його слід лише в рамках жорстко регламентованих етичних і правових меж. Водночас чимало респондентів вказали на необхідність розвитку паліативної допомоги як гуманної альтернативи евтаназії, яка не передбачає активного припинення життя, але забезпечує якісну підтримку пацієнтів наприкінці життя.

Отже, результати дослідження демонструють, що медична спільнота України не має чіткої консолідованої позиції щодо допустимості евтаназії. Водночас у відповідях проглядається спільне прагнення до збереження гідності пацієнта, гуманності медичної допомоги та відповідального ставлення до етичних викликів. Саме тому в подальшому необхідне широке міждисциплінарне обговорення питання евтаназії з залученням юристів, лікарів, філософів, релігійних діячів і представників громадськості.

Висновки. Проблема евтаназії – досить делікатне питання, яке потребує виваженого підходу, зважаючи на морально-етичні орієнтири як окремої особи, так і суспільства. Через введення воєнного стану питання гідного завершення життя є гострим, адже тисячі громадян через невиліковні хвороби, тяжкі травми не мають ніякої надії на одужання. Тому гідною альтернативною евтаназії має бути паліативна допомога, яка спрямована на полегшення фізичних страждань, емоціональну та моральну підтримку.

Етичний аспект орієнтований на добродіяння, ненанесення шкоди, повагу до автономії, гідності та права вибору. Таким чином, 72% респондентів відповіли, що етичні принципи щодо евтаназії мають змінюватися в умовах війни.

Питання евтаназії порушує глибокі моральні питання щодо цінності людського життя, в Україні заборонена законом. За результатами анкетування 27,3% – за легалізацію евтаназії в умовах воєнного стану.

83,3% респондентів та респонденток не мають чіткої думки щодо евтаназії, це говорить про їхнє нейтральне ставлення до цієї проблеми; 58,3% опитаних вважають, що лікар не має права при-

ймати рішення щодо евтаназії у випадку важких поранень, а 41,7% думають, що лікар має право тільки за згодою пацієнта.

Громадська думка є досить важливим, фундаментальним питанням в суспільстві і дослідження громадської думки піднімає табуовану тему евтаназії, обговорення феномену евтаназії, звертає увагу на багатогранність та складність даного питання. Аналіз результатів анкетування доводить, що респонденти знайомі з темою евтаназії, оцінюють легалізацію евтаназії в умовах воєнного стану, моральні та етичні аспекти залежно від статі, віку, власних поглядів на життя та переконань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Palliative care. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care>
2. Emanuel E. J., Onwuteaka-Philipsen B. D., Urwin J. W., Cohen J. Attitudes and practices of euthanasia and physician-assisted suicide in the United States, Canada, and Europe. *JAMA*. 2016. Vol. 316, № 1. P. 79–90. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.2016.8499>
3. WMA International Code of Medical Ethics. World Medical Association. URL: <https://www.wma.net/policies-post/wma-international-code-of-medical-ethics/>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
5. Нестеренко В. Г., Сархадова І. І. Паліативна та хоспісна допомога дорослим в харківському Обласному центрі паліативної медицини «Хоспіс» у 2016–2022 роки. *Експериментальна і клінічна медицина*. 2023. Т. 92, № 2. С. 58–68. DOI: <https://doi.org/10.35339/ekm.2023.92.2.nes>
6. Kimsma G. K. Death by request in the Netherlands: facts, the legal context and effects on physicians, patients and families. *Medicine, Health Care and Philosophy*. 2010. Vol. 13, № 4. P. 355–361. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11019-010-9265-0>

REFERENCES:

1. World Health Organization. (n.d.). *Palliative care*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care> [In English]
2. Emanuel, E. J., Onwuteaka-Philipsen, B. D., Urwin, J. W., & Cohen, J. (2016). Attitudes and practices of euthanasia and physician-assisted suicide in the United States, Canada, and Europe. *JAMA*, 316(1), 79–90. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.8499> [In English]
3. World Medical Association. (n.d.). *WMA international code of medical ethics*. <https://www.wma.net/policies-post/wma-international-code-of-medical-ethics/> [In English]
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992). *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia* [Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care], Law No. 2801-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1993(4), Article 19. [In Ukrainian]
5. Nesterenko, V.G, Sarkhadova, I.I. Palliative and hospice care for adults in the Kharkiv Regional Center of Palliative Medicine “Hospice” in 2016–2022. *Experimental and Clinical Medicine*, 92(2), 58–68. <https://doi.org/10.35339/ekm.2023.92.2.nes> [in Ukrainian].
6. Kimsma, G. K. (2010). Death by request in the Netherlands: Facts, the legal context and effects on physicians, patients and families. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 13(4), 355–361. <https://doi.org/10.1007/s11019-010-9265-0> [In English]

Дата першого надходження статті до видання: 31.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)